

Mindaugo Nefo ir Vytauto Volungevičiaus

8 klasės istorijos vadovėlio I dalies recenzija

(leidykla „Baltos lankos Klett“, 2024 m.)

Mindaugo Nefo ir Vytauto Volungevičiaus 8 klasės istorijos vadovėlio I dalies tekstinė ir vaizdinė medžiaga yra pritaikyta siekti dalyko bendrojoje programoje įvardytų tikslų ir uždavinių, ugdyti mokinių kompetencijas, atitinka dalyko bendrojoje programoje apibrėžtą mokymo(si) turinį ir pasiekimų lygių požymius. Vadovėlio struktūra atitinka didaktinius dalyko mokymo principus, jame pateikiamos įvairių tipų užduotys, atliepančios visus bendrosiose programose aprašytus pasiekimų lygius ir skatinančios taikyti įvairius mokymosi metodus. Jame nėra fakto ir dalyko klaidų, turinys parengtas remiantis patikrintais ir patikimais šaltiniais. Vadovėlio turinyje nėra diskriminavimo ir diskriminavimo propagavimo lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, užtikrinamas pagarbos asmenų įvairovei principas.

Vadovėlio turinyje pateikiami situacijų, įvykių, reiškinių, procesų, asmenybių veiklos aprašymai, iliustracijos, užduotys, nepažeidžiantys asmens teisių ir laisvių bei pagrindinių tarptautinės teisės principų, vengiama neigiamas emocines reakcijas keliančių asociacijų, būdvardžių ir kategoriškų apibendrinimų, nėra neigiamų ar kitokių lyčių stereotipų, mergaitės ir berniukai, moterys ir vyrai vaizduojami nešališkai. Taip pat vadovėlyje pateikiama medžiaga atitinka specialiuosius reikalavimus: atskiros dalys logiškai dera tarpusavyje, vaizdinė medžiaga tikslingai dera su turinio elementais, pateikiamos skirtingo sudėtingumo užduotys, klausimų ir užduočių formuluotės aiškios atitinkamo amžiaus tarpsnio mokiniams.

Vadovėlio tekstas gausiai iliustruotas nuotraukomis, autorių pasakojimas papildomas darančiais, aptariamo laikotarpio asmenybių veiklą ar svarbius įvykius aprašančiais pirminiais šaltiniais. Įvade pateikiama laiko juosta, džiugu, kad tiksliai ir konkrečiai išvardijamos Viduramžių laikotarpio pažinimo šaltinių grupės – tai ir puikus pakartojimas, ir pagalba temoms mokytis. Temų pabaigoje formuluojami skirtingo sudėtingumo klausimai, norint atsakyti į kai kuriuos tiesiog pakanka surasti atsakymą tekste, o norint atsakyti į kitus reikia pamąstyti, surasti papildomą informaciją. Pirmiausiai pateikiami lengvesnio tipo klausimai, toliau einama prie sudėtingesniųjų. Užduotys ugdo kūrybiškumą, skatina susirasti informaciją, kritiškai mąstant ją atsirinkti, mokoma savo nuomonę pagrįsti.

Skiltyse temų pabaigoje pateikiamos įvairaus pobūdžio, šiuolaikiniam mokiniui įdomios užduotys: sukurti tinklaraidę, komiksą, pasirengti diskusijai, parengti pristatymą ar pranešimą, taip pat yra užduočių, kuriomis ugdomas įgūdis rašyti istorinį pasakojimą.

Šešioliktoje temoje išsamiai aprašomas moterų gyvenimas Viduramžiais. Daugelyje temų praeities įvykius autoriai susieja su dabartimi, taip parodydami mokiniams, kad net kelių šimtų metų senumo įvykiai yra svarbūs šiandienai. Dvidešimt ketvirtoje temoje paaiškinta, kas šiais laikais rūpinasi paveldo objektų apsauga, o tai suteikia žinių mokiniams apie šiuolaikinių institucijų veiklą. Taip pat autoriai labai sumaniai ir mokiniams suprantama kalba paaiškina keblumų dažnai sukeliančias sąvokas ar reiškinius (pvz., dvidešimt pirmoje temoje išdėstoma, kuo skiriasi sąvokos „romaninis“ ir „romantinis“).

Įvade nereikėtų 8 klasės mokinių apkrauti mokslininkų svarstymais apie skirtingą Viduramžių laikotarpio pradžią: mokiniams reikia konkretumo ir tikslumo, todėl geriausiai būtų nurodyti laikotarpio pradžią ir pabaigą, įprastai naudojamas mūsų mokyklose. Taip pat pernelyg ilgi įvade pateikiami aprašymai apie Bizantijos ir Europos santykius bei islamo istoriją (pvz., pateikiama visa pranašo Mahometo istorija). Įvade paminėta Karolio Didžiojo premija, bet dauguma mokinių nežinos, nei kas toks buvo šis valdovas, nei jo nuopelnų, todėl faktas apie jo vardo premiją visiškai nesusisies su istorine asmenybe. Nelabai tinkama ir užduotis, kurioje prašoma savarankiškai susirasti meno stilių aprašymus, geriau tokią užduotį skirti nagrinėjant temą vėlesnėse pamokose. Taip pat įvade esančioje schemoje nėra įtraukti miestiečiai. Tai gali klaidinti mokinius. Vadovėlio temų tekstas galėtų būti trumpesnis, dalį faktų siūlyčiau perkelti į įvairias lenteles ar schemas (pvz., 13 temoje, aprašant dvasininkų luomą, būtų galima parengti lentelę ar piramidę ir joje surašyti dvasininkus nuo aukščiausios pareigos užimančio iki žemiausio; temoje apie musulmonus ir jų išradimus, kuriuos perėmė europiečiai, būtų galima pateikti lentelėje). Lentelėmis ir / ar schemomis papildytas tekstas nebūtų toks monotoniškas ir mokiniai lengviau įsidėmėtų reikiamus faktus. Kai kur autoriai tekstą prailgina bereikšmiais sakiniais (pvz., vienuoliktoje temoje rašoma: „Kai kurie sprendimai gyvenime būna itin sudėtingi. Kai kada jie netgi pakeičia visą tolesnę gyvenimo kryptį. Todėl tokių sprendimų priėmimas pareikalauja daug laiko. Tokių sprendimų priėmimas yra žmogaus gyvenimo dalis. Tačiau tokie sprendimai kai kada turi lemtingos įtakos ir didesniems negu žmogaus gyvenimas dariniams. Tokie sprendimai, priimami žmonių, keičia ir valstybės bei visuomenės raidos kryptį. Dabar, žvelgiant į Lietuvos istoriją, tokiu sprendimu buvo katalikiško krikšto priėmimas.“; dvidešimt antroje temoje net devyni sakiniai ir trys paveikslėliai skirti strėlinei arkai pristatyti). Taip pat autoriai po keletą kartų tekste primena tam tikrų sąvokų reikšmę, pakartojimui yra gerai, bet mokiniai turėtų ugdytis supratimą, kad pateiktą sąvoką turi išmokti ir tolesnėse temose savarankiškai ir tinkamai ją naudoti. Abejoju, ar teisingas autorių sprendimas tradiciškai mokyklose vartojamą sąvoką

„stačiatikiai“ keisti nauja „ortodoksai“. Manau, kad tokios naujovės tik sukels daugiau neaiškumų mokiniams.

Apibendrinant galima teigti, kad 8 klasės istorijos vadovėlio I dalis visiškai atitinka bendruosius ir specialiuosius vadovėlių reikalavimus.

Istorijos mokytoja ekspertė Rasa Burinskienė

R. Burinsk.